

УДК: 316.61:159.923:392:177

ПОДМАЗІН С.І.

доктор філософських наук, доцент,
завідувач обласним науково-методичним
Центром психології та соціології освіти
Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти,
(м.Запоріжжя, Україна)
advancing-time@i.ua

ЕВОЛЮЦІЯ КОНЦЕПТУ «ЖИТТЄВИЙ УСПІХ»

Анотація

Сьогодні у масовій свідомості домінує концепт індивідуального успіху. Молодь розуміє його як досягнення певного (досить високого) матеріального становища, індивідуальний успіх важить значно більше, ніж колективний. Це створює ситуацію ціннісного вакууму.

У традиційній культурі вважалося, що людина за своєю природою прагне не заробляти все більше та більше грошей, а хоче жити так, як вона звикла, і заробляти стільки, скільки потрібно для підтримання певного способу життя.

У модерністській концепції, започаткованій протестантизмом, ставлення до багатства як знаку божої прихильності значно трансформувало стосунки між людьми різних матеріальних статків. Життя та розуміння успіху з колективного полюса швидко зміщувалося у бік індивідуалізації.

Постмодерн вимагає від людини більшої скромності. Ієрархії, що задаються асиметричними опозиціями, руйнуються, а разом з цим і вся конструкція світобачення, що спиралася на таку вивірену й міцну до безумовності ієрархічну систему.

Неотрадиціоналізм, що формується сьогодні, має на меті поєднання як відчуття колективності, так і розвиненої самосвідомості, коли особистість знову, як у часи класичного традиціоналізму, починає ототожнювати себе із землею, природою, сім'єю, колективом, може, навіть усім людством. І це стає не лише результатом віри, як раніше, але і наслідком тієї моделі світу, яку пропонує наукове знання, яке несе в собі теорія самоорганізації.

Почуття успіху на рівні цінності має стати ядром у структурі образу Я, особистості в цілому. У цьому сенсі правомірно говорити про соціальну, інтелектуальну й моральну повноцінність особистості.

Ключові слова: життєвий успіх, ціннісний вакуум, традиціоналізм, модернізм, постмодернізм, неотрадиціоналізм, теорія самоорганізації.

Сьогодні найбільш поширеним символом життєвих планів молоді є досягнення «життєвого успіху». У будь-якій книгарні ми знайдемо десятки видань, присвячених даній темі, велике значення приділяється цій темі засобами масової інформації, зокрема телебаченням. Гіпертрофія індивідуального успіху в масовій свідомості відбувається на фоні ціннісного вакууму – стану, коли більшість традиційних суспільних цінностей вже не діють, а нові моральні дороговкази ще не сформувалися.

Саме тому ми вважаємо науковий аналіз даної проблеми актуальним.

Почуття успіху перебігає у формі позитивного переживання задоволення чи радості, а почуття невдачі, неталану – у формі негативного переживання розчарування, невдоволеності чи страждання. Тож можна говорити про пряму залежність почуття успіху суб'єкта від його мотивації на досягнення. Ця залежність досить важлива, оскільки у суб'єкта може виникнути мотив уникання не результативності (неефективності). Для нормального ж перебігу його особистісного розвитку мотиваційна тенденція до досягнення бажаного результату має переважати над мотивом уникнення не результативності.

Коли ми вимовляємо «життєвий успіх», зовсім не передбачається, що цьому передувала процедура заглиблення у той смисл, який ми у нього вкладаємо, спроба рефлектувати з цього приводу. Зовсім інша річ – реальна ситуація нашого персонального життєвого шляху, нашого прагнення успіху. Що це означає особисто для мене, з чого складається моя індивідуальна формула успіху? Розуміння цього, певно, є однією з найважливіших складових того, що ми зємо самопізнанням, розумінням мотивів і рушіїв нашого життя.

Концепція життєвого успіху не є деякою незначущою абстракцією для нас – тих, хто живе в Україні на початку XXI століття.

Спробуємо поглянути на це саме під кутом зору нашого інтересу – у намаганні зрозуміти, як те чи інше культурне середовище розуміє успіх, якою є формула успіху в кожному з цих культурних просторів.

Численні соціологічні дослідження серед молоді [див.1], вказують на серйозні зрушення в ціннісно-нормативній системі молодого покоління, якщо його цінності порівнювати з цінностями, притаманними для їхніх батьків. У найзагальнішому вигляді цю ситуацію можна визначати як зростаючий прагматизм, індивідуалізм, прагнення до матеріального достатку, посилення інтернальної установки. Якщо це переформулювати у термінах успіху, то це може означати таке: наша молодь розуміє успіх як досягнення певного (досить високого) матеріального становища, індивідуальний успіх важить значно більше, ніж колективний, і вирішальними для досягнення успіху вважаються внутрішні, а не зовнішні обставини. Це та формула, що нібито носить у повітрі, її свідомо чи не зовсім дотримується досить значна частина молоді, більшість ділових людей. Спробуємо ж подивитись, як ці складові успіху, а саме – гроші (багатство), індивідуалізм-колективізм, інтернальність-екстернальність виглядають у різних із означених культурних контекстах.

Оскільки всі ці контексти справляють на нас той чи інший вплив, такий аналіз може допомогти зрозуміти культурні витoki наших індивідуалістських або колективістських орієнтацій, вибір між колективним та індивідуальним успіхом. Розуміння особистого успіху, що є поширеним нині серед нашої молоді, культурно може бути віднесений до модерністського світобачення, що багато в чому корелює з капіталістичним економічним устроєм і способом хазяйнування, ліберальною суспільно-політичною орієнтацією. Історично передує йому традиційна культурна установка. В усіх зазначених нами параметрах ці установки є протилежними одна одній.

Макс Вебер може вважатися засновником культурологічного, або розуміючого, підходу в соціології, у межах якого і розглядається культурна детермінація людського осмислення реальності і наступної соціальної дії, що задається таким смисловим баченням. На думку Вебера, традиційна культура вважала, що «людина по натурі прагне не до того, щоб заробляти все більше та більше грошей, а хоче жити так, як вона звикла, і заробляти стільки, скільки потрібно для підтримання такого способу життя» [2]. Саме збереження сталого суспільного устрою, життя за зразками дідів-прадідів входило в основні чесноти людини такого суспільства. Гроші як засіб торгівлі, придбання певних матеріальних благ не мали дуже великого значення, до них була достатньо визначена етична установка: мати гроші не було чимось поганим, але не вони були мірилом успішного життя. Більше того, приділяти занадто велику увагу грошам вважалось непристойним.

Коріння такого ставлення до грошей можна углядіти в тому специфічному переживанні світу, способу мислення, що його мала традиційна людина. Адже гроші – це абстракція, посередник між людьми та речами, еквівалент, в якому, як того прагне модерн, можна вимірювати все. Але для того, щоб такому еквіваленту знайшлося місце між людиною і матеріальним світом, вона мала пройти через відчуження від усього, що потім можна купити та продати, навчитися сприймати всі речі лише в їхній матеріальній визначеності, функціональності. Такого не знає людина традиції. Все, що її оточує, це не просто речі. З усім – землею, будівлями, домашнім скарбом – у людей складаються близькі, інтимні стосунки. Все це в певному розумінні є продовженням людини, її душі, її світу. Власність, у консервативному, традиційному розумінні, це наявність живого зв'язку між нею та її хазяїном. І в такому разі гроші ніяк не можуть бути еквівалентом того, що є часткою людського життя. Більше того, навіть купівля-продаж не означала справді зміну власника, оскільки інтимний зв'язок людини зі своєю землею не руйнувався внаслідок юридичного акта [3]. Безумовно, за такого ставлення до речей гроші не давали значних життєвих переваг, а тому і не ставали головною ознакою успіху.

Подібні до цього були і стосунки з землею. Володар не був тим необмеженим володарем, що визнавався римським правом. Володіння землею – це і обов'язок перед нею. І, знову ж таки, стосунки були двобічними і живими. Земля і особистість хазяїна – тісно пов'язані речі. Її можна було вважати продовженням людського тіла. Відчуження землі людина сприймала як власне тілесне руйнування [4].

Світ традиційної людини поділений на дві нерівні частини – на сакральну і профанну, і справжнє життя – це те, що відбувається в сакральному вимірі. Людина змушена працювати для того, щоб підтримувати тілесне існування, але цьому не варто приділяти значної уваги. Це життя має бути таким, щоб слугувати головній меті, тому, що, врешті, і становить основну формулу успіху – рятуванню душі, отриманню спасіння та життя вічного. Скажімо, у православній і католицькій церквах вважалось, що спасіння дарується тим, хто дотримується посту, творить добрі справи, ходить до храму та приносить пожертви. Свіське життя не мало дуже великого значення.

Нині це відчуття родової спорідненості значно звузило своє коло. Інше світосприйняття зробило непотрібним знання про своїх предків. Діти далі живих дідів і бабусь нікого не знають – чи за сучасною моделлю соціальних каузальностей померлі родичі не впливають на життя сьогоденних поколінь, тому, хто вони були, вже не має значення. Залишки традиційного бачення родових відносин можна спостерігати хіба що в невеликому радіусі – стосунках батьків і дітей. Частіше навіть лише матері та дитини. І тоді успіх дитини мати сприймає як свій власний, а колективний (сімейний) успіх ставиться вище за персональний. Але навіть такі варіанти впливу традиційної культури на наш світогляд виглядають такими, що відмирають, особливо у разі активної «модернізації» суспільства, яка почалася.

Започатковане протестантизмом ставлення до багатства як до знаку божої прихильності значно трансформувало стосунки між людьми різних матеріальних статків. Якщо в традиційному суспільстві старці, жебраки вважалися людьми божими (адже християнство і народжувалося як релігія бідних, злиденне життя у цьому світі обіцяло винагороду у світі кращому), то протестантське бачення християнських чеснот робило злиденність гріховною, а жебраки, що раніше жили за рахунок милостині і знаходились під релігійним захистом, почали вважатися соціальним злом. Основним засобом боротьби з цим злом протестанти вважають меценатство і освіту.

Усе це заклало підмурки сталого дистанціювання людських стосунків, що не порушувалося навіть у мить емоційного зближення під час благодійного діяння. Підстави для підтримання почуття колективізму, наявності містичного колективного єднання, притаманного архаїчному світосприйняттю, швидко зникали. Життя та розуміння успіху з колективного полюса швидко зміщувалося у бік індивідуалізації.

Світ людини модернової доби – це світ вельми серйозної, позбавленої ігрового елемента соціальної та професійної дії. Світ демістифікований, деміфологізований, орієнтований на користь та лінійне прямування до мети. Саме цілеспрямована, функціональна дія лежить в основі моделі дійової включеності людини у світ.

Наприкінці своєї праці Вебер не утримується від питання про майбутнє такої культури, запитуючи, що ж посяде спустіле місце аскези, а я би сказала – сакральності. «Чи постануть в результаті цієї грандіозної еволюції зовсім нові пророки, а чи відродяться з новою силою старі уявлення про ідеали...Тоді щодо «останніх людей» цієї культурної еволюції стануть істинними слова: «Бездушні фахівці, безсердечні сластолюбці – ці нікчеми уявили собі, ніби вони досягли ще не знаного ступеня людського розвитку» [5]. Сумнів щодо правильності для людства саме такого еволюційного спрямування вже звучить, і досить переконливо, з боку прибічників альтернативного модерну культурного напрямку, що дістав назву постмодернізму.

Протестантська етика, що сприяла породженню капіталістичного динамізму й орієнтації на результат, не дозволяла при цьому зовсім нехтувати процесом. Адже спочатку все це трактувалось як суцільне служіння Богові, а Бог бачить все, навіть думки, і тому робити погано було неможливим. Із часом, коли потреба в такому сакральному регуляторі відпала, його функції дивним чином перебрала на себе конкуренція. І філіацію за принципом добре чи погано робив споживач, який у самій якості результату міг відчутти, наскільки сумлінною була праця. І хоча вона вже не була творчою, принаймні свідомого браку в ній за самою сутністю процесу бути не могло.

Але швидкий розвиток капіталізму відхиляється від протестантського принципу благочестя. Надексплуатація і нехтування інтересами мас створює ґрунт для «великих проєктів» ошасливлення людей: радянський комунізм, італіанський фашизм, німецький соціал-націоналізм. Жахливі наслідки цих проєктів викликають у мислителів певне розчарування в ідеях модернізму.

Починається розвиток постмодерністського світобачення. Перше заперечення, яке виставляє постмодернізм своєму філософському опоненту, – це заперечення проти намагання описувати світ за допомогою мови асиметричних опозиційних пар типу: «істинна – неістинна», «я – інший», «душа – тіло», «раціональне – ірраціональне», «порядок – хаос», «культура – природа», «метафізика – фізика», «багатство – злиденність», «еліта» – «маси» і т. ін. І річ не лише в тім, що це безнадійно полярні категорії, а ще й у тім, і це дуже важливо в ракурсі нашого розгляду, що одна з цих категорій, найчастіше – перша, була важливішою, правильнішою, такою, що означала справжнє, істинне життя, на відміну від другої, яку треба було здолати за допомогою цієї істини [6]. Це й був вектор прямування до успіху. Всіляко підтримувалося в такій філософській установці намагання слідувати порядку, раціональності, досягати багатства, бути культурною людиною, ставити духовне вище за тілесне, належати до еліти (нехай не владної, але інтелектуальної) і т. ін. Навіть саму опозицію «успіх – невдача» можна вписати у цей самий ряд.

Постмодерн заперечує проти такої самовпевненості носіїв модернової свідомості, що уявляють себе провідниками істини, суддями світу, його володарями. Він вимагає від людини більшої

скромності. Ієрархії, що задаються асиметричними опозиціями, таким чином, руйнуються, а разом з цим і вся конструкція світобачення, що спиралася на таку вивірену і міцну до безумовності ієрархічну систему.

У сфері соціальної і психологічної наслідки постмодерністських зламів є дуже суттєвими. Вперше після монокультурних утворень, що продукувалися традицією, модерном або тоталітаризмом, пропонується прийняти полікультурний, полістилістичний устрій соціального життя. А це означає, що припустимими і рівноцінними є різні життєві уклади, ви можете обирати для себе ту філософію, ту картину світу, яка вам більше до вподоби, можете змінювати їх з такою частотою, яка вам подобається. Головне – не заважати іншому робити те ж саме, не наполягати – з більшою чи меншою мірою агресивності – що саме ваше світобачення й є єдино правильним.

Відшукуючи витoki культурної різноманітності, що нині спостерігається в Росії, Л. Іонін вказує на кілька таких каналів можливого поповнення цієї мозаїки. Це й західні традиції, що пов'язуються з індустріальним і постіндустріальним світом, бізнесові клуби – як молодіжні, так і західноорієнтовані бізнес-стилі «зрілих» підприємців. Вони мають свою філософію і свої кодекси поведінки. Це й хіпі, панки, ідеології сексуальних меншин, різні економічні концепції. Сюди можна віднести всі форми протестантських конфесій, що активно ангажують російських громадян, частіше молодь. Іншим важливим витокom стає власне російське минуле. Це й монархізм, лібералізм (з етнічним забарвленням), комунізм як політичні течії. Націоналістичні рухи, що асоціюються з «чорною сотнею», це козаки, дворяни, відроджені етнічні традиції й т. ін. Це й релігійно задані культурні особливості – православні, мусульмани. Ще один канал породження нових життєвих установок – східні філософії, йога, буддизм, даосизм, школи східних єдиноборств. Все, що вже за радянських часів жило в соціальних маргіналах, нині претендує на культурну рівноправність [7]. Приблизно таку саму картину ми спостерігаємо у нас, хіба що доповнену суто українськими, пов'язаними з традицією, релігією, національним складом, культурними формами.

Хіба можна порівняти те розуміння успіху, що є у кришнаїта і мусульманина, панка і бізнесмена? Вони всі різні. Постмодерністська установка наполягає на праві кожного жити за своєю моделлю, на толерантності і непорушенні суверенітету кожної особистості та субкультурної структури. Наскільки це реально взагалі та у нас зокрема?

Постмодерн виник як реакція на ті негаразди у світі, що їх пов'язували з вадами модерну, класичної філософської традиції, її насильницької установки, самовпевненості, технократизму, сцієнтизму. Це філософія ситуації «постхлокосту». Фашизм з його геноцидом і нелюдством, як страшне завершення всіх «перемог» модерну, змусив до пошуку нових картин світу, які б потенційно не виводили людей на подібні історичні катаклізми. Проект постмодерну має слугувати саме цьому.

Але чи стане ця нова філософія справді тим фундаментом, на якому виросте новий світовий устрій, позбавлений страхіть людоненавистництва? На жаль, останні події у світі говорять поки що про інше. І перешкодою стає не брак стилів і традицій, що можуть скласти мінливу картину постмодерністського світу, а саме те намагання кожної такої традиції рано чи пізно стверджувати саме свою унікальність і виключне право на домінування. Фундаменталізм, що закладений у кожній традиції, схоже, поки що не збирається відступати. З більшою чи меншою силою він дається взнаки в Квебеці та Країні Басків, в Ірландії та Косово, в Абхазії та Чечні... І тоді знову людина потрапляє у полон традиціоналістських світопереживань, але місце Бога тепер посідає «національний дух», «нація», а земля починає переживатися як частина тіла цієї нації. Аргументи прибічників Слободана Мілошевича щодо подій у Косово висловлюються з вживанням саме адекватної до цього термінології: «Косово – це серце Югославії» (або зараз: «Крым сакральное место для России» й далі: «Сирия – колыбель нашего православия» !!!) І тоді колективний успіх стає значимішим за власний, і трапляється дивна для модерної свідомості річ. «Людина, яка в своїх власних справах – цілковита нікчема, буде змагатися за ідею як герой» [8]. Схоже, з традиціоналізмом не впорався не лише модерн, а й постмодерн не зламати його тектонічної сили. Де ж шукати вихід?

Нині у світі все впевненіше стверджуються нова філософія, нова картина світу, нове уявлення про закони еволюції, що мають витoki в теорії самоорганізації складних систем. Ці закони, які є спільними для всього, що існує на Землі – від молекул до соціокультурних систем, у контексті нашої теми можуть бути трактовані саме на користь традиціоналізму не в якості його апологетики, а в якості його природності.

Основні структури, що виникають за такими законами в середовищі – в нашому разі соціокультурному, мають всі відповідні ознаки. Ці структури іноді називають автопоетичними, вони «націлені не на виробництво якогось продукту, а на своє власне відновлення (самовідновлення)». Вже навіть на рівні хімічних елементів така структура зберігає пам'ять про свій еволюційний шлях [9].

Згадаємо прагнення до самоповторення в традиційному суспільстві, потребу в історичній пам'яті, у знанні свого коріння, свого генеалогічного дерева. З самоорганізаційної теорії випливає природність такого соціокультурного устрою.

Те, що самоорганізаційні закони вказують на спорідненість еволюційних моделей як у хімічному, так і в соціальному середовищі, не є хімічним чи фізичним редукціонізмом, а базується на «фундаментальній гомології (фундаментальній спорідненості) самоорганізаційної динаміки на всіх рівнях. Саме це дає змогу розглядати еволюцію як холістичне явище, що відтворює динамічний зв'язок на всіх рівнях». Такої думки дійшов один із класиків цього напрямку – американський філософ австрійського походження Еріх Янч у своїй книзі «Всесвіт, що самоорганізується» [10]. У межах такого підходу протиставлення культури та природи втрачає сенс, культура є природним продовженням наскрізних законів, що проявляються, зокрема, в суспільних системах. І в такому разі незламність традиціоналізму стає зрозумілою, а звідси і стратегія поведінки з ним. Можливо, це найважче з природних явищ, що його має опанувати людина, – закони розвитку міжлюдських стосунків.

Яку ж трансформацію уявлень про успіх несе таке світобачення в разі його утвердження? В самоорганізаційному розумінні автопоетичні, або, як ще їх називають, аттрактивні, структури – це структури ігрового типу, що створюються навколо спільного міфологічного простору, спільної гри. І тому такого роду традиціоналізм включає як етнічні, релігійні спільноти, так і різні інші об'єднання, що створені спільною діяльністю, яка може бути кваліфікована як гра у щонайширшому розумінні. У цьому розумінні, наприклад, і наука є такою ігровою структурою для тих, хто ототожнює себе з цією діяльністю і так само, як середньовічний ремісник, відчуває свою невід'ємність від цього процесу. При цьому неодмінне для традиційного світосприйняття відчуття наявності сакрального центру, навколо якого концентруються головні події життя, забезпечується самою сутністю міфу та гри. «Для світу, що утворює себе сам, ідея божественного начала не є зовнішньою, вона входить до загальності Самоорганізаційної динаміки на всіх рівнях і у всіх вимірах. Ця динаміка ототожнюється з Розумом, а Бог – це Розум Всесвіту» – так це бачиться Е. Янчу [11].

Оскільки згадані ігрові (міфологічні) соціальні утворення є природними, а тому живими і такими, що сприяють життю, успіхом можна вважати саму належність до них. А оскільки гра – діалектичне поєднання колективного й індивідуального успіху, важко говорити, що в процесі гри втрачається індивідуальність учасника навіть тоді, коли ім'я його не буде згаданим в числі переможців.

А от відповідальність кожного з гравців – незалежно від його статусу – є високою, бо самоорганізаційні процеси часто виявляють велику чутливість до щонайменших флуктуацій. Саме через них випадок впливає на перебіг процесів самоорганізації і уникнути його неможливо – він онтологічно включений у ці процеси. І ці флуктуації можуть іти від будь-кого з гравців, радикально вирішуючи долю всієї команди – наукової школи, роду, сім'ї, спортивної гри, етносу, релігійної течії, політичної партії, корпорації, театрального дійства, а може навіть всього людства загалом. Усвідомлення цього може значно розширити наше розуміння успіху.

Неотрадиціоналізм, що впливає з такого погляду, має поєднувати в собі як відчуття колективності, так і розвинену самосвідомість. Індивідуальна саморефлексія має сягати трансперсональних глибин, коли і колектив, і історія (як попередня, так і наступна) будуть переживатися і, що важливо, усвідомлюватися як частина власного життя. І в такому разі дуже важко вже говорити про персональний успіх, адже особистість знову, як і в часи класичного традиціоналізму, починає ототожнювати себе із землею, природою, сім'єю, колективом, може, навіть усім людством. І це вже стає не лише результатом віри, як раніше, а й наслідком тієї моделі світу, що її пропонує цілком наукове знання, яке несе в собі самоорганізаційна теорія. Відома дослідниця східних культур Т. Григор'єва вважає, що самоорганізаційний погляд є дуже близьким до тих картин буття, що їх пропонує східна філософія [12]. Можливо, це й так, але для західної людини шлях до таких трансформацій свідомості можливий, напевне, лише через значні трансформації у науковому баченні світу. Схоже, що теорія самоорганізації (іноді її називають синергетичною теорією) здатна запропонувати шляхи такої трансформації. Це може радикально змінити наше світосприйняття, а звідси – і наше розуміння успіху.

Почуття успіху має вирішальне значення в особистісному розвитку, оскільки воно безпосередньо пов'язане з його природною активністю як основою породження всіх майбутніх видів діяльності й життєдіяльності в цілому. У цьому діяльнісному процесі почуття успіху визначатиме мотиваційну систему як його рушійну силу, а отже, якраз це почуття братиме участь у формуванні й розвитку людини як особистості: буде вона гуманістично орієнтованою чи орієнтованою індивідуалістично. Така мотиваційна позиція почуття успіху детермінується тим, що розвинена діяльність особистості стає полімотивованою, тобто такою, що відповідає двом або кільком мотивам,

адже дії людини потенційно спроможні реалізувати, а то й практично реалізують певну сукупність ставлень до предметного світу, навколишніх людей, суспільства, до самої себе.

Виховання почуття успіху як чинника морально досконалої особистості має ґрунтуватися на стратегії недопущення стійкого внутрішнього зв'язку цього почуття з почуттям самолюбства, яке є деструктивним щодо особистісного розвитку суб'єкта. А це означає, що почуття успіху як узагальнене ставлення до досягнення як такого, *по-перше*, слід диференціювати, адже не в усіх сферах життєдіяльності суб'єкт домагається соціально внормованих досягнень.

По-друге, почуття успіху з рівня узагальненого ставлення до досягнення в тій чи іншій сфері треба підняти на рівень цінності, якою визначається й діагностується *Я*, особистість. Почуття успіху як цінність уже є узагальненим ставленням до самого себе: лінгвістично воно оформляється у висловлюваннях, скажімо, таких: «Я високо ціную себе за досягнення; моя цінність – це й є моє *Я*». Інакше кажучи, почуття успіху на рівні цінності має стати ядром у структурі образу *Я*, особистості в цілому. У цьому сенсі правомірно говорити про соціальну, інтелектуальну й моральну повноцінності особистості.

Список посилань

1. Життєва компетентність особистості / За ред. Л.В. Сохань, І.Г. Єрмакова, Г.М. Несен – 2003
2. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму / Пер. з нім. – К.: Основи, 1994. – 269с.. С. 56
3. Ионин Л. Г. Консервативная геополитика и прогрессивная глобалистика // Социс. – 1998. № 10. – С. 34
4. Манхейм К. Диагноз нашего времени. – М., 1993. – С. 608.
5. Вебер Макс. Протестантська етика та дух капіталізму. – К., 1994. – С. 182.
6. Лукьянец В. С. Постмодернистское мышление – мышление XXI века? Totallogy. Постнекласичні дослідження. – К., 1995. – С. 244
7. Ионин Л. Г. Основания социокультурного анализа. – М., 1995. –С.56,
8. Штомпка П. Социология социальных изменений. – М., 1996. – С. 306.. С. 118
9. Янч Е. Самоорганизующаяся Вселенная // ОНС. – 1999. № 1. – С. 150
10. Там само С. 151
11. Там само. С. 137
12. Григорьева Т. Синергетика и Восток // Вопросы философии. – 1997. № 3. – С. 90-102.

References

1. Zhyttyeva kompetentnist' osobystosti / Za red. L.V. Sokhan', I.H. Yermakova, H.M. Nesen – 2003
2. Veber M. Protestant's'ka etyka i dukh kapitalizmu / Per. z nim. – K.: Osnovy, 1994. – 269s.. S. 56
3. Yonyn L. H. Konservatyvnaya heopolytyka y prohressyvnaaya hlobalystyka // Sotsys. – 1998. # 10. – S. 34
4. Mankheym K. Dyahnoz nasheho vremeny. – M., 1993. – S. 608.
5. Veber Maks. Protestant's'ka etyka ta dukh kapitalizmu. – K., 1994. – S. 182.
6. Luk'yanets V. S. Postmodernyst-skoe myshlenye – myshlenye XXI veka? Totallogy. Postneklasychni doslidzhennya. – K., 1995. – S. 244
7. Yonyn L. H. Osnovanyya sotsyokul'turnoho analyza. – M., 1995. –S.56,
8. Shtompka P. Sotsyolohyya sotsyal'nykh yzmenenyu. – M., 1996. – S. 306.. S. 118
9. Yanch E. Samoorhanyzuyushchayasya Vselennaya // ONS. – 1999. # 1. – S. 150
10. Tam samo S. 151
11. Tam samo. S. 137
12. Hryhor'eva T. Synerhetyka y Vostok // Voprosy fylosofyy. – 1997. # 3. – S. 90-102.

ПОДМАЗИН С.И.

доктор философских наук, доцент,
заведующий областным научно-методическим
Центром психологии и социологии образования
Запорожского областного института последипломного педагогического образования,
(г. Запорожье, Украина)
advancing-time@i.ua

ЕВОЛЮЦИЯ КОНЦЕПТА «ЖИЗНЕННЫЙ УСПЕХ»

Аннотация

Сегодня в массовом сознании доминирует концепт индивидуального успеха. Молодежь понимает его как достижение определенного (достаточно высокого) материального положения, индивидуальный успех значит намного больше, чем коллективный. Это создает ситуацию ценностного вакуума.

В традиционной культуре считалось, что человек по своей природе стремится не к тому, чтобы зарабатывать все больше и больше денег, а хочет жить так, как он привык, и зарабатывать столько, сколько нужно для поддержания такого образа жизни.

В модернистской концепции, основанной протестантизмом, отношение к богатству как к знаку божьей благосклонности значительно трансформировало отношения между людьми с разным материальным положением. Жизнь и понимание успеха с коллективного полюса быстро перемещалось в сторону индивидуализации.

Постмодерн требует от человека большей скромности. Иерархии, которые задаются асимметричными оппозициями, разрушаются, а вместе с этим и вся конструкция мировоззрения, которая опиралась на такую выверенную и безусловную иерархическую систему.

Неотрадиционализм, который формируется сегодня, имеет целью сочетание как ощущения коллективности, так и развитого самосознания, когда личность опять, как и во времена классического традиционализма, начинает отождествлять себя с землей, природой, семьей, коллективом, может, даже всем человечеством. И это уже становится не только результатом веры, как раньше, но и следствием той модели мира, которую предлагает научное знание, прежде всего теория самоорганизации.

Чувство успеха на уровне ценности должно стать ядром в структуре образа Я, личности в целом. В этом смысле правомерно говорить о социальной, интеллектуальной и моральной полноценности личности.

Ключевые слова: жизненный успех, ценностный вакуум, традиционализм, модернизм, постмодернизм, неотрадиционализм, теория самоорганизации.

PODMASIN S.

Honored Doctor of Philosophy, Professor,
Head of the Regional Scientifically – Methodical Centre
of Psychology and Sociology of Education
of Zaporizhzhya Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education,
(Zaporizhzhya, Ukraine)
advancing-time@i.ua

EVOLUTION OF THE CONCEPT OF «INDIVIDUAL SUCCESS»

Summary

The hypertrophy of individual success in the modern mass consciousness takes place due to the value vacuum. It is a situation when the traditional social values don't work any more, while new moral indicators have not formed yet. Young people understand success as achieving a certain (quite significant) wealth. Individual success weighs considerably more than collective one. External, but not internal circumstances are considered to be decisive for achieving it.

In the traditional culture, it was believed that "a person is not aiming for earning more money by nature, they want to live the way they used to and earn as much as it's necessary to live in such a way.

In the modernist conception which was founded by Protestantism, the attitude to wealth as a sign of God's favor has greatly transformed the relations between people of different financial status. Life, as well as the understanding of success, has quickly moved from the collective pole toward individualization. A modern man's world is very serious, without any play elements of social and professional actions. This world is demystified, demythologized, oriented to the benefit and a linear adherence to the main goal.

Postmodernism is against such self-confidence of the modern consciousness' carriers who present themselves as conductors of truth, judges of the world, and its owners. It requires more modesty from a person. Hierarchies set by asymmetric oppositions are destroyed. The whole construction of the ideology which relied on such an unconditional hierarchical system, disappears.

Neotraditionalism which is still forming today, aims for uniting both a sense of collectivity and a developed self-consciousness.

An individual self-reflection must reach a transpersonal depths, when a community and the history (both previous and subsequent) will be experienced and, what is also important, realized as a part of the own life. It is very difficult to talk about a personal success in this case, because a personality (like in the classical traditionalism) begins to identify itself with the ground, nature, family, community, and even the whole humanity. This becomes not only the result of faith, as it was before, but also the consequence of a world model offered by the scientific knowledge which is carried by the self-organizational theory.

Keywords: success, value vacuum, traditionalism, modernism, postmodernism, neotraditionalism, self-organization theory.

УДК: 159.964.26:316.4.063.6

SAJTARLY I.

PhD in philosophy,

Associate professor at the Department of Philosophy
of the Kyiv National University named after T. Shevchenko

(Ukraine, Kiev)

inna@befaudit.com.ua

THE PSYCHOANALYTIC CONTEXT OF THE POSTMODERNIST ANTHROPOLOGY

Summary

The principal problem of this essay is to prove that postmodern philosophy is based on the two main approaches – psychoanalysis and structuralism, where the psychoanalysis plays a leading part, especially psychoanalytic concern to the human aggressiveness. The postmodern philosophy took from the structuralism a postulate about unbelievable role of the systems of social relationships and exchange in conserving social unity. In psychoanalysis the postmodernism has adopted an idea on relative nature of human's mental activity, that it is depended on cultural practices, for example Freud's doctrine of European romantic standard or his «familialism».

Key words: transgressive experience, libido, death instinct, malignant aggression, displacement, Schizanaliz

The becoming of new philosophical methods and appearance the controversial ideas during the twentieth century indicates that in the methodological and conceptual basis of the philosophy has taken significant changes, primarily due to the need to reconcile the philosophical studies with the recently created values. We have been observing a long process of destruction the classical discourse, which carried out under the slogan theoretical refutation or a radical review of methodological strategies in philosophy of previous centuries.

First, there is taking place the re-thinking of object's fields in of present-day Western philosophy in the sense of emphasizing the anthropological and social contexts in it, that, obviously, will be determine the profound transformation of philosophical strategies. Second, in my view, in the current postmodern thought there is occurring the «deconstruction» of the former philosophical doctrine about human being, when the existentialism for instance, which still have being related to the «spiritualism» of classical philosophy, is considered to be relative or false.

My primary intention is to prove that postmodern philosophy is based on the two main approaches – psychoanalysis and structuralism, where the psychoanalysis plays a leading part, especially psychoanalytic